

Obranná politika po sněmovních volbách: Blíží se okamžik pravdy

Podzimní sněmovní volby jsou za námi a spolu s nimi i čtyři roky působení Martina Stropnického na postu ministra obrany v koaliční vládě ČSSD, ANO a KDU-ČSL. Je tak ideální čas ohlédnout se zpět proto, abychom mohli zhodnotit výzvy, které z minulosti pro oblast obranné politiky vyplývají do budoucna. Tento briefing paper se bude věnovat zejména čtyřem tématům: nejprve úspěšnosti naplňování českých aliančních závazků a (ne)úspěšnosti při modernizaci armády pod taktovkou M. Stropnického. Druhým tématem bude hodnocení (ne)souhry mezi ministrem obrany a sněmovním výborem pro obranu, na což naváže zamyšlení nad možnostmi komplementární spolupráce těchto dvou klíčových institucí obranné politiky v novém personálním obsazení. A v poslední části se pak podíváme na výzvy, na které by měla najít odpovědi nová ministryně.

Stropnický nevytáhl ČR ze čtvrtiny nejslabších států NATO

S působením M. Stropnického na postu ministra obrany byla spojena velká očekávání, neboť se po dlouhé době obrana díky mezinárodnímu vývoji dostala do popředí zájmu. Ministrovi se podařilo dotáhnout práci na koncepčních dokumentech, např. na dlouho očekávané desetileté Koncepci výstavby AČR (KVAČR), prezentovaná byla na konci roku 2015. Po ambiciózních plánech však přišlo vystřízlivění. Z hlavních cílů se povedlo nastartovat pouze nábor, takže naplněnost armády stoupla o 10 %, tedy až na 83 % plánovaného početního stavu.¹

Hlavní strategické modernizační projekty, jejichž započítí bylo naplánováno v tomto období, se naopak zahájit nepodařilo (zejména koupě pásových bojových vozidel, víceúčelových vrtulníků a akvizice děla ráže 155 mm). Tyto **nákupy „rozpracované v pokročilé fázi“ zůstávají na stole nové ministryni**. Příprava nákupů vojenské techniky v režimu vláda-vláda² propagované v aktuálním období se tak prozatím ukazuje minimálně stejně náročná jako jejich soutěžení pomocí veřejných zakázek za minulých ministrů. Kvůli tomuto přešlapování na místě nedošlo ke zmenšení modernizačního dluhu AČR, který se nahromadil v důsledku úsporných škrtů.

Opožděné armádní nákupy se také projevíly skokovým nárůstem obranných výdajů plánovaných zejména pro roky 2019 a 2020. Část problému s příliš rychlým nárůstem prostředků vyřešilo ministerstvo tak, že upustilo od ambice dosáhnout 1,4 % HDP na obranu v roce 2020, ke kterému se zavázala koaliční vláda na podzim roku 2014 v reakci na mezinárodní vývoj a summit NATO ve Walesu. V návrhu střednědobého výhledu státního rozpočtu tak aktuálně najdeme podíl MO na HDP v roce 2020 ve výši 1,3 % HDP.³ I tak ale v roce 2020 dostane Ministerstvo obrany přidáno zhruba 11 mld. Kč.

Přestože se tedy vládní koalice zavázala jak koaliční smlouvou, tak na dvou summitech NATO (v roce 2014 ve Walesu a v roce 2016 ve Varšavě) ke zvyšování výdajů na obranu, aby se přiblížily aliančnímu slibu 2 % HDP, absence velkých modernizačních projektů spolu s růstem českého HDP udržela relativní podíl pomalu rostoucích obranných výdajů pouze okolo 1 % HDP. Také v podílu výdajů jdoucích na investice patří ČR **v porovnání zemí NATO nadále do nejslabší čtvrtiny**.

¹ „Armáda si pořídí v blízké budoucnosti bojové drony,“ ČTK, 28. 11. 2017, <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/armada-si-poridi-v-blizke-budoucnosti-bojove-drony/1555757>.

² Do smluvního vztahu se tak nevstupuje se samotným výrobcem, ale vládou země, kde tento výrobce sídlí. Tato země také garantuje dodržení smluvních podmínek.

³ Ministerstvo financí České republiky, „Střednědobý výhled státního rozpočtu České republiky na léta 2019 a 2020“, dostupné k 13. 12. 2017, http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Navrh_2017_Strednedoby-vyhled-statniho-rozpoctu-Ceske-republiky-na-leta-2019-a-2020.pdf.

Otázkou zůstává, zda akviziční smršť plánovaná v příštích letech proběhne úspěšně. O to větší bude význam parlamentní kontroly, pro kterou je zásadní sněmovní výbor pro obranu, který drží odborný dohled nad kapitolou ministerstva obrany.

Branný výbor ožil, ale voliči ho zdecimovali

V uplynulém volebním období patřil výbor pro obranu k aktivním hráčům obranné politiky. Činorodá skupina členů výboru se snažila např. tlačit ministra obrany do rychlejšího tempa zvyšování výdajů na obranu a do aktivnější diskuze ohledně českých pozic na summitech NATO. Výbor pro obranu se tak, i díky zlepšení informování ze strany ministerstva a armády, pomalu začal stávat místem, kde by se před očima odborné veřejnosti vedla strategická debata o současnosti a budoucnosti naší obranné politiky.

Na rostoucí ambice tohoto výboru reagoval ministr Stropnický defenzivně a jejich vzájemnou spolupráci v praxi často provázela neochota nebo neschopnost obhajovat a diskutovat konkrétní kroky. Dlouhodobě také nerespektoval žádost výboru o projednání rozpočtových změn. **Ke stoprocentnímu naplnění strategické role branného výboru dle koaliční dohody z roku 2014 tedy nedošlo.**

Aktuální sněmovní volby znamenaly pro výbor pro obranu doslova zemětřesení. Z původních členů se v něm znovu objevují pouze tři jména: Alexander Černý (KSČM), Josef Hájek (ANO) a Jana Černochová (ODS), která se také stala jeho novou předsedkyní. Z aktivních poslanců minulého volebního období tak zůstala pouze Jana Černochová. Antonína Sedu (ČSSD), Ivana Gabala (nestraník za KDU-ČSL) i Marka Ženiška (TOP 09) nechali voliči za branami poslanecké sněmovny a ukázali tak, že kvalitní práce ve výborech je pod jejich rozlišovací schopnosti.

Obměněný výbor pro obranu může být dobrým partnerem Ministerstvu obrany

Letný pohled na nové členy výboru pro obranu napovídá, že by se výbor mohl jako kolektivní orgán znovu stát přidanou hodnotou pro českou obrannou politiku. Na uplynulé období může navázat staronová členka a nová předsedkyně Jana Černochová, která vyčnívala mj. svým zájmem o aktivní zálohy. V otázkách kontroly armádních akvizic lze čekat aktivitu nováčků z řad Pirátů (Jan Lipavský a František Kopřiva), ale také, doufejme, například od Radovana Vícha (SPD). Ten by mohl zdůrazňovat potřebu těžkých konvenčních schopností, které v současnosti armádě scházejí, a větší využití potenciálu vojenské spolupráce se zeměmi V₄, jež v poslední době spíše skomírá.

Piráti by také svým proevropským postojem mohli připomínat postoj ČSSD, která úspěšně tlačila hnutí ANO do evropské obranné spolupráce. Vzhledem k nedávnému vzniku stálé evropské strukturované spolupráce v oblasti obrany (PESCO) snad tedy budou nadále slyšet hlasy volající po výraznějším zapojení do evropské obranné spolupráce i tehdy, pokud by hnutí ANO v této oblasti bez koaličního tlaku ČSSD mělo ubrat plyn. V tomto ohledu **je také třeba, aby se výbor pro obranu dostal do role gestora v oblasti evropské obranné politiky**, a to především proto, aby mandáty vlády na evropská jednání týkající se problematiky evropské obrany procházely (a byly pro vládu závazná) kromě evropského také obranným výborem.

Lze očekávat, že **starost o mezinárodní závazky ČR bude spočívat na bedrech stran demokratického klubu** (ODS, KDU-ČSL, TOP 09 a STAN).

V případě zahraničních misí požaduje SPD mandát OSN, s jehož získáním se ale kvůli vetu Ruska nebo Číny v Radě bezpečnosti OSN nedá vždy počítat. Od SPD lze navíc očekávat odpor vůči misím na území členských států NATO, např. české účasti v rámci předsunuté alianční přítomnosti v Polsku a Pobaltí.⁴ Piráti hovoří o mandátu OSN pro zahraniční mise jako o preferované variantě a například s českou účastí na předsunuté přítomnosti NATO v Polsku a Pobaltí souhlasí.⁵ Demokratický klub a Piráti by tedy měli tlačit hnutí ANO k větší aktivitě tak, aby naše příspěvky do misí NATO nepadaly k nutnému minimu, ale vždy směřovaly k maximu možného.

Přichází ministryně obrany Karla Šlechtová

Karla Šlechtová přichází na Ministerstvo obrany s aurou odbornice na veřejné zakázky. Nad tím, jak jí tato zkušenost z Ministerstva pro místní rozvoj pomůže v oblasti smluv v režimu vláda-vláda, pomocí kterých se má pořizovat hlavní armádní technika, se vznášejí otazníky.

Zajímavé bude sledovat, jak si Šlechtová porozumí se staronovým náměstkem pro vyzbrojování a akvizice, Danielem Koštovalem, o kterém se spekulovalo jako o možném nástupci Martina Stropnického, pokud by ten kandidoval na prezidenta. Proto se Koštoval v únoru tohoto roku stal politickým náměstkem, aby se v srpnu znovu vrátil na místo náměstka pro vyzbrojování a akvizice. **Rozhodne se nová ministryně podepisovat mnohamiliardové smlouvy připravené dvojicí Stropnický-Koštoval, nebo si najde nového náměstka a modernizační projekty tak opět naberou zpoždění?** Z hlediska naplňování akvizičních plánů a plánovaného růstu rozpočtu ministerstva jí Martin Stropnický mnoho manévrovacího prostoru nezanechal.

Neúspěch při akvizicích a nezvyšování výdajů na obranu by kromě naší armády poškodil ČR i mezinárodně mezi spojenci uvnitř NATO (a zejména pak ve vztahu k USA). Nyní skutečně **přichází okamžik pravdy, kdy se ukáže, jestli ČR dobuduje svou armádu okolo roku 2025 a splní sliby, které v poslední době opakovaně dala svým spojencům.**

Kromě úkolů bezprostředně vyplývajících z mandátu výboru pro obranu jsou tu další důležité věci, kterým by členové výboru v rámci kontroly exekutivy měli věnovat pozornost.

Na novou ministryni totiž čekají také výzvy související s hlubší integrací a vzájemným prorůstáním evropských armád. Ať už prostřednictvím PESCO, nebo konceptu rámcového národa (FNC) NATO, v rámci kterého česká brigáda navázala spolupráci s německou obrněnou divizí. V první oblasti má Ministerstvo obrany do konce roku vládě předložit seznam prioritních oblastí, v nichž se bude ČR aktivně zasazovat o své zapojení do vznikajícího Evropského obranného fondu.

V oblasti alianční politiky pak ČR čeká výzva v podobě zapojení se do aktivit NATO na jihovýchodě v oblasti Černého moře, které doplňují aktivity v Polsku a Pobaltí spuštěné na Varšavském summitu v roce 2016. ČR by také měla být připravena na eventualitu, že bude muset značně navýšit svou účast v aliančních praporech v Polsku a Pobaltí. Dá se totiž očekávat, že pokud dojde k jakémukoliv zlepšení vztahu s Ruskem, vytratí se vůle některých zemí uvnitř NATO udržovat předsunutou přítomnost i po roce 2020. **Praha by v tom případě měla být ochotná i schopná (ve smyslu těžkých konvenčních kapacit) převzít vedení jednoho z těchto pobaltských praporů NATO.**

⁴ „Vích (SPD) NATO dnes nemá alternativu. Bohužel...“ ParlamentníListy.cz, 10. 11. 2017, <http://www.parlamentnilisty.cz/profily/Ing-Radovan-Vich-108220/clanek/Vich-SPD-NATO-dnes-nema-alternativu-Bohuzel-81949>.

⁵ „NATO a bezpečnostní politika“ AMO, nedatováno, <https://www.amo.cz/jak-by-cesko-ruske-vztahy-chteli-po-volbach-nastavit-pirati/nato-a-bezpecnostni-politika/>.

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO)

AMO je nevládní nezisková organizace založená v roce 1997 za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Tento přední český zahraničně politický think-tank není spjat s žádnou politickou stranou ani ideologií. Svou činností podporuje aktivní přístup k zahraniční politice, poskytuje nestrannou analýzu mezinárodního dění a otevírá prostor k fundované diskusi.

+420 224 813 460

www.amo.cz

info@amo.cz

Žitná 608/27, 110 00 Praha 1

www.facebook.com/AMO.cz

www.twitter.com/amo_cz

www.linkedin.com/company/amocz

www.youtube.com/AMOCz

Briefing paper byl připraven v rámci projektu „NATO po bruselském summitu: upevnění české debaty o bezpečnostní a obranné politice k transatlantické agendě“ podpořeného Odborem veřejné diplomacie NATO.